

Una "tourn e" pel Japó i un CD amb peces de Montsalvatge culminen la temporada 94-95 de l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya. Una temporada marcada per commemoracions que han revifat la sinuosa història de l'orquestra.

Diumenge, dia 28 de maig, l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya (OBC) feia, a Tòquio, el primer concert de la seva ronda al Japó. Fins al 10 de juny n'hi far  nou, a vuit ciutats diferents.  s la cirereta d'una fi de temporada plena d'esdeveniments i de commemoracions: els primers cinquanta anys de vida de l'orquestra; centenari del naixement d'Eduard Toldrà, fundador seu; nomenament d'un nou director titular, Lawrence Foster, després de

L'OBC al Palau de la Música Catalana de Barcelona. L'orquestra comença una nova etapa, marcada per la necessitat de trobar l'estabilitat i d'aconseguir una identitat musical.

dos anys de no tenir-ne cap; finalment, canvi de nom de l'orquestra.

La temporada va començar amb un concert dirigit pel mestre Ros Marbà, que recordava el programa del primer concert, l'any 1944, de l'Orquestra Municipal de Barcelona –que és com es deia llavors–.

I el darrer concert de la temporada, dirigit per Franz-Paul Decker, ha estat *El giravolt de maig*, l'obra més significativa de Toldrà. En aquests dos concerts s'enclouen simbòlicament les cinc dècades d'existència de l'orquestra: Toldrà, Ros Marbà, Decker. Tot plegat,

doncs, aquesta temporada que ara s'acaba ha dut l'orquestra a l'actualitat i ha servit per recordar la sinuosa història que ha viscut. Una temporada revisionista per força, però també preludi d'una etapa nova. L'OBC comença una nova etapa, senyada per la necessitat de trobar l'estabilitat i d'aconseguir una identitat musical, com a conjunt. Una etapa en què la formació simfònica tindrà seu pròpia i un espai nou, l'auditori.

De la llum de Toldrà a les tenebres.

Cinc dècades de simfonisme a Barcelona són una fita. Són, ben bé, un llarg període ple d'alts i baixos, de moments esplèndids, però també de tensions, d'enfrontaments i de desenganys. Aquests alts i baixos han anat a remolc, sobretot, de la personalitat dels diversos directors titulars i músics de l'orquestra i, a més a més, de la voluntat política dels responsables municipals successius –i aquests darrers dos anys, també dels responsables de la Generalitat.

Aquests dos factors, direcció i administració, ja són determinants en el moment que sorgeix l'Orquestra Municipal de Barcelona, l'any 1944. En ple franquisme, aïllada d'una Europa en guerra, “la presència d'un home com Tomàs Carreras i Artau al davant de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament –un melòman entusiasta i sensible”, escriu l'Oriol Martorell, és fonamental a l'hora de crear l'orquestra i de posar-hi al capdavant el músic i compositor Eduard Toldrà. L'OMB va néixer recollint l'herència de la desapareguda Orquestra Pau Casals i de la Banda Municipal. El carisma de Toldrà i la seva voluntat noucentista, de servei a la ciutat i al país, fan tirar endavant una orquestra amb pocs recursos.

“Toldrà –diu en Martorell– va intentar donar continuïtat i normalitat a la vida simfònica de Barcelona, que s'havia trencat amb la guerra. I aquesta normalitat es va concretar en un programa variat de dotze concerts l'any i, sobretot,

a través de les matinals populars del diumenge. De totes maneres, la personalitat extraordinària de Toldrà va emmascarar alguns elements negatius amb què neix i conviu l'orquestra aquells primers anys. Ell era el timó d'un vaixell que navegava en unes mars no gaire tranquil·les”.

El director era també el cap d'empresa. La seva força, dedicació plena i voluntat cívica suplien les mancances d'infraestructura. Toldrà aconseguia els instruments i les partitures, redactava els programes i tenia cura del pressupost. Però tots aquests punts foscos es van anar fent cada vegada més profunds, per

manca de sensibilitat municipal, un cop desapareguda la figura de Carreras Artau. I la desestructuració administrativa comença a fer-se sentir de debò a la mort de Toldrà, l'any 1962.

Toldrà fou substituït pel mestre Rafael Ferrer –que, tanmateix, mai no en fou nomenat director titular–. La seva va ser una tasca difícil. L'ombra de Toldrà era encara massa present. Ferrer no tenia l'autoritat moral per a substituir-lo i els músics veien qualsevol canvi amb recel. Comença un període d'agonia i decadència. “El mestre Ferrer –explica l'Oriol Martorell– més que causant de l'agonia en va ser una víctima. L'Ajuntament no tenia cap intenció de fer flotar l'orquestra i va deixar que s'anés enfonsant, que anés vegetant. Es comencen a fer menys concerts –ni tan sols es respecta la numeració dels programes–, el pressupost és mínim, es cau en la desídia i la desmoralització. Ara bé, la institució com a tal va davallar molt més que no el nivell artístic dels músics. Amb la manca d'organització que hi havia, l'orquestra hauria hagut de sonar pitjor”. La falta d'estructura empresarial, de gestió, és una realitat que s'arrossega fins a principi dels anys 80. Costa de convertir l'orquestra en una formació que funcioni d'una manera moderna. Aquesta realitat és un dels focus més grossos de conflicte, en aquesta època.

La situació de l'orquestra comença a fer-se insostenible i la denúncia pública als diaris, per personalitats del món de la cultura i de particulars a mitjan anys 60, són constants. Aquesta pressió social força l'Ajuntament a prendre alguna iniciativa. Qui llavors era tinent d'alcalde, Vicenç Villar Palasí, posa fil a l'agulla. Proposa de desvincular l'orquestra del municipi i que l'Ajuntament només s'encarregui de la tutela econòmica, i de crear un patronat que s'ha de fer càrrec de la direcció artística i professional.

Al 1966 es crea una fundació amb el nom de Patronat de l'Orquestra Ciutat de Barcelona, formada per entitats i personatges del món de la

**TOLDRÀ
1945-1962**

El seu carisma i la seva voluntat de servei a la ciutat i al país, impregnaren els primers anys.

música, externes a l'orquestra. El Patronat esdevé un focus d'interessos, de conflictes i batalles que van propiciar, entre més coses, el "cas Comissiona": el director Sergiu Comissiona era un dels candidats més ben situats per a ser titular de l'orquestra, que passava a anomenar-se Orquestra Ciutat de Barcelona. Però els conflictes al si del Patronat feren que Comissiona desestimés l'oferta.

L'any 1966 hi havia dos camins possibles per a l'orquestra: començar de zero, creant una nova orquestra adaptada als nous temps, o refundar-la, canviant-ne el nom i modificant-ne el reglament. La primera via podia ser efectiva però era molt traumàtica. Els polítics no estaven disposats a arriscar tant. Així, doncs, optaren per la segona via. Ho explica Oriol Martorell en el llibre encara no publicat, *Quasi un segle de simfonisme a Barcelona* (Beta Editorial): "No es comença parlant d'una nova orquestra, sinó que, tot buscant possibles solucions als molts problemes d'una entitat ja existent -l'OMB-, s'arriba a la conclusió que cal fer quelcom de nou. I potser molts dels punts encara avui no resolts en el funcionament de l'orquestra provenen, sobretot, d'aquesta connexió directa i immediata amb la seva predecessora, que la converteix en un organisme independent i a la vegada lligat a les estructures burocràtiques i administratives de l'Ajuntament. (...) La perspectiva i l'experiència que ara tenim ens permet afirmar que hauria estat molt millor que s'hagués substituït el seu esperit reformista per un de netament rupturista". Martorell diu també: "De totes maneres, el Patronat va tenir un gran encert; fou el de nomenar de director titular Antoni Ros Marbà, sens dubte el gran director català d'aquell moment".

Del mediterraneisme de Ros Marbà al germanisme de Decker. Antoni Ros Marbà era deixeble d'Eduard Toldrà; era, doncs, el candidat idoni, tenint en compte que el Patronat buscava un nou Toldrà. Va estar deu anys al davant de l'orquestra, del 67 al 77, en la primera etapa. "Vaig viure aquesta època amb molta intensitat -recorda el mestre-. L'orquestra era modesta, però encara era genuïnament catalana, només amb alguns músics valencians i aragonesos. Els mitjans eren bastant rudimentaris; però, malgrat tot, fou una etapa excel·lent.

PAU BARCELÓ

ROS MARBÀ
1967-1977
1981-1986

Diu que avui té una mica de melangia: "Visc artísticament a l'exili."

PAU BARCELÓ

MAS
1978-1980

Fou una època dura, però "l'orquestra tenia una personalitat gairebé ètnica, molt d'aquí".

PAU BARCELÓ

DECKER
1986-1991

Etapla de canvis, conflictiva i competitiva, en què arribà el primer gruix d'artistes estrangers.

Des de l'àmbit artístic foren uns anys bons; ara bé, les irregularitats administratives ens feren la feina molt feixuga. Els vicis de la burocràcia municipal, que s'arrossegaven de molts anys, van acabar afectant la dinàmica de l'orquestra. A partir d'aquí van venir els problemes. Les irregularitats van viciar l'esperit".

L'orquestra tenia manca de músics. Les plaques dels que s'havien anat jubilant o morint no s'havien cobert. Es van convocar oposicions i els nous músics van rejuvenir l'orquestra. A més, hi havia diverses categories, funcionaris i contractats, que finalment passaren a ser tots funcionaris. Però el nou reglament no preveia la figura d'un gerent, i aquest buit es feia insostenible. Curiosament, l'esborrany del text sí que preveia aquesta figura, però una lluita per aconseguir el càrrec entre diversos personatges coneguts va fer que el Patronat l'abolís en el reglament definitiu. La part administrativa, doncs, no rutllava i causava entrebancs de funcionament que culminaren en una crisi l'any 1975, oberta arran d'unes declaracions de Mariano Blasi, president del Patronat. Blasi deia que ja s'havien incrementat prou les partides destinades a l'orquestra i acusava Ros Marbà de voler guanyar més i que la majoria de músics estaven contra seu. El director va enviar una carta a l'Ajuntament presentant la renúncia. Però la pressió ciutadana i les promeses del consistori van fer que s'ho replantegés. Al 1977, dos anys després de la crisi, les promeses encara no s'havien complert. I és per això que Ros Marbà -a qui van oferir la direcció de l'Orquestra Nacional de Espanya- deixa Barcelona.

El lloc de Ros Marbà fou ocupat per un jove níssim director català, Salvador Mas, que es posà al davant de l'orquestra amb només vint-i-set anys. Intel·ligent, metòdic, de fortes conviccions, encara que poc dúctil, topà amb una formació que li va ser una mica reticent. Molts dels músics havien estat professors seus al conservatori i se li envalentien, quan no compartien una decisió: "Mestre, jo ja l'he tocada vint-i-una vegades aquesta peça, i per a vostè és la primera". Però Mas, que va conduir l'OCB del 1978 al 1980, va topar també amb el caos administratiu: "En l'àmbit artístic -explica- l'orquestra, tot i que tècnicament era molt deficient, tenia una personalitat gairebé ètnica, una manera de respirar molt d'aquí. Ara bé, el factor empresa era totalment descurat i això fou terrible i provocà crisis notables. Perquè l'Ajuntament en aquell moment era farcit de personatges pintorescos i impresentables, que no ho podien fer pitjor. La incapacitat irresponsable i la incompetència de l'Ajuntament va acabar en una forta topada. Això em va forçar a orientar la meua carrera a l'estranger".

L'any 1981, ja amb el primer consistori democràtic, Raimon Martínez Fraile va aconse-

guir que Ros Marbà tornés a Barcelona. Les expectatives eren bones i semblava que els problemes administratius es començaven a atacar amb decisió. Però no fou una bona època per a Ros Marbà. Els canvis que proposava van crear molts ressentiments entre els músics, un col·lectiu difícil, tancat, viciat per una manera de funcionar ja anacrònica, on hi havia músics fracassats o amb poca ambició. El director no connectà amb els músics, però tampoc amb la gerència, que llavors va ser encomanada a Jaume Masferrer. Ros Marbà: "Quan miro amb perspectiva aquest període... No hauria hagut de tornar. Diuen que les segones parts no són mai bones, i és cert. Vaig trobar molt de ressentiment entre els músics, tant pels canvis que s'havien de produir com perquè m'havia decidit a imposar disciplina. Però tampoc no em vaig entendre amb les autoritats. Amb el gerent parlàvem dos llenguatges diferents. Ell era un home d'empresa, espavilat i eficient en el camp de la gestió, però que no entenia la mecànica de l'orquestra, ni tenia prou sensibilitat. No ens vàrem entendre i, de manera sibil·lina, hi van començar a jugar uns altres interessos. Així, doncs, diguem que m'ho van fer difícil perquè em fos fàcil de marxar. Però, com diuen els darrers versos d'*El giravolt de maig*, 'sense retret i sense melangia, direm adéu-siau'. No faig cap retret, encara que sí que tinc una mica de melangia, pel fet que no exerceixo de músic a casa meua. Visc artísticament a l'exili".

I va arribar Franz-Paul Decker, titular del 1986 al 1991. Una etapa conflictiva al principi, segons Abili Fort, director tècnic. Continua: "Es van començar a fer canvis importants: es van reformar els estatuts i es van convocar oposicions per prioritzar els llocs de responsabilitat dins l'orquestra. Els músics van fer el boicot. Les places no es van cobrir i en van quedar més de vacants, perquè alguns músics de l'orquestra van marxar a la banda municipal i també al Liceu, buscant més seguretat. Comença una etapa molt competitiva i és el moment que entra el primer paquet important d'artistes estrangers".

Els músics de sempre es van sentir amenaçats i es crearen moltes escissions entre els que venien de fora i els que ja eren a dins. Josep M. Brotons, flauta, i el músic més antic de l'orquestra —hi és des de fa quaranta anys— dona la seva versió dels fets: "A l'hora de les oposicions el mestre Decker no va donar cap oportunitat a la gent d'aquí. No ens tenia en compte i al principi ens feia la vida impossible. És clar que vam fer el boicot a les oposicions! Jo no m'hi vaig presentar, perquè ja n'havia fetes amb en Toldrà i amb en Ros. Una tercera vegada ja era massa. La gent jove no s'hi jugava res, però per a nosaltres era anar a perdre. A més, sabia que, les primeres places, no me les donarien. Els primers anys amb Decker foren molt difícils, encara que també és veritat que va portar

alguns solistes molt bons, i això valia la pena".

Sílvia Coricelli, primera fagot, és argentina i va arribar en aquell període: "Sí que va ser dur al principi, perquè notàvem un cert rebuig dels músics d'aquí, però en part era justificat, perquè aquests canvis bruscos es van fer amb poc tacte i els músics se sentien atacats. Després la situació es va anar suavitzant, ens vam anar coneixent i integrant. La primera *gira* que vam fer, l'any 88, pels països de l'Europa oriental ens va ajudar molt. Allà tots érem estrangers".

La situació va arribar al sùmmum durant un concert en què s'interpretava la segona simfonia de Brahms. Decker va fer parar l'orquestra dues vegades. Va posar els músics en evidència. Els músics van abaixar veles i el mestre va adoptar una actitud més conciliadora. La situació es va redreçar.

Ara tothom recorda amb bones paraules el final de l'etapa Decker. Ningú no dubta que es va assolir un bon nivell tècnic, encara que hom li retreu que fos poc sensible a l'hora d'incloure en els programes obres de compositors catalans. L'època Decker va consolidar una orquestra entesa d'una forma moderna. És el final de la burocratització administrativa i el principi de l'entrada en massa d'artistes estrangers, i de la professionalització i del bon nivell tècnic dels músics.

Així es troba les coses el mestre Luis Antonio García Navarro quan arriba, al 1991. Però aquest, que ve abonat per un gran prestigi internacional, no sap aprofitar les bones perspectives. El seu tarannà narcisista, prepotent i de tracte desagradable amb els músics crea molt de malestar. Això va acompanyat d'un seguit d'irregularitats econòmiques que, a la fi, el porten a fer un *mutis* per la porta del darrere, abans d'acabar la segona temporada, el 1993.

L'error en la tria del darrer director fa que els responsables municipal no tinguin pressa a buscar un nou director titular. Però el temps d'espera és massa llarg. No és fins al març d'enguany que nomenen un nou titular, el nord-americà Lawrence Foster —després d'haver sonat noms com els d'Eliahu Inbal o de Salvador Mas—. Foster ha estat molt ben rebut pels músics. Amb un ambient favorable i amb voluntat política de tirar endavant l'orquestra —malgrat algunes desavinences entre Generalitat i Ajuntament i la congelació del pressupost, imposada per la recessió econòmica general— Foster ha assumit el repte de donar estil i unitat a l'orquestra, i de trencar la barrera de la projecció internacional.

Montserrat Serra

PAU BARCELÓ

G. NAVARRO
1991-1993

El seu tarannà narcisista, prepotent i de tracte desagradable amb els músics va crear malestar.

PAU BARCELÓ

FOSTER
1995

Ha assumit el repte de donar estil i unitat a l'orquestra, i de trencar la barrera internacional.